

КАКО КЊИЖЕВНИ ЧАСОПИСИ УСПЕВАЈУ ДА ПРЕЖИВЕ

Почетком године, један од водећих песничких часописа у Великој Британији објавио је да има проблема са финансирањем. Часопис из Њукасла *Butcher's Dog* остао је без готовине и претио му је стечај, и ту вест је уредница и песникиња Џо Клемент поделила „тешка срца” затраживши помоћ песничке заједнице. „Људи су се окупили и за само пет дана успели смо да продамо довољно примерака да покријемо трошкове штампања следећа два броја”, изјавила је. Вест је у књижевним круговима дочекана с олакшањем, посебно имајући на уму да се последњих година гасе многи књижевни часописи. „После брегзита, издаваштво постаје све нестабилнија делатност”, додаје она. „Ако на све то додамо пандемију, све веће трошкове живота и немилосрдно размишљање које у своје средиште ставља искључиво Лондон, све је тежа борба да се одржи финансијски баланс и остане изнад воде.”

Према Науш Сабах, уредници часописа *Поетри* из Бирмингема, не постоји одрживи пословни модел када се ради о песничким часописима. „Већина преживљава и опстаје углавном захваљујући неплаћеном раду или добијањем бесповратних средстава.” Када је 2019. покренула часопис са групом пријатеља са додипломског студија креативног писања, за њу је то био „страствени пројекат”. Циљ је био да часопис одражава карактер региона – озбиљан и директан, али истовремено милитантан и смешан. „Нисмо имали новца, али смо уложили време и љубав према поезији као уметничкој пракси.” Међутим, после дипломирања, однос се променио. Одлучна да задржи име, тражила је средства за грант од Уметничког савета Енглеске за 2021. и 2022, али је њена пријава за 2023. одбијена, што је будућност хваљеног часописа учинило неизвесном. „Финансирање преко грантова је толико непоуздано јер је подношење пријаве дуготрајан и бирократски поступак.

Иако се појединачни наслови могу појавити и нестати, часописи увек остају записани у генима издавача поезије. Они који преживе, успевају то због посвећености својих уредника.”

Са идејом да је поетски часопис „рад из љубави” слаже се и Цереми Пејц, уредник часописа *The Frogmore Papers*, који обележава четрдесет година излажења. Његов приступ у обезбеђивању финансијске ликвидности подразумева објављивање књига (што може створити губитак), додела годишње награде за поезију (која доноси отприлике довољно новца да надокнади губитак) и издавање часописа (који своје трошкове покрива приходом од претплате). Часописи нуде амбициозним ауторима прилику да обелодане своје радове. „Некоме се ово може учинити као непремостива препрека, имајући у виду однос између броја послатих и прихваћених радова, али висококвалитетни часописи, као што су *The Poetry Review*, *Agenda* и *Under The Radar* први су објављивали многе песнике који су касније постали велика имена.”

Према Мајклу Шмиту, уреднику једне од најцењенијих поетских публикација у Великој Британији, *PN Review*, највреднији књижевни часописи су они који проблематизују уврежени културолошки пејзаж, нудећи критичке и креативне информације. „Међутим, чини ми се да се неки уредници данас стиде учешћа критичара. А часописи најбоље функционишу када користе ресурсе прошлости и садашњости – како нови поглед на старе ауторе и револуционарна открића, тако и преводе из других књижевности.”

IN MEMORIAM: ХОРХЕ ЕДВАРДС (1931–2023)

Хорхе Едвардс, чилеански књижевник и дипломата (до свргавања с власти Салвадора Аљендеа) био је и једна од кључних личности у одбрани демократије и људских права у својој земљи. За књижевни рад је 1999. добио највеће признање у шпанском говорном подручју, награду Сервантес. У пригодном говору је тада изјавио како је књижевност „ментални простор, ток, невидљива река која тече кроз све нас, а књижевност Чилеа има посебну ноту у великом бићу шпанског језика: попут далеке, али необично блиске звезде у чудесном сазвежђу нашег језика”.

Студирао је право и филозофију, а прво задужење у дипломатији одвело га је 1962. у Париз. Спријатељио се са Љосом, Маркесом, Кортасаром и другима, његово име се везивало за бум латинаме-

ричке књижевности, премда је пријатељство са њима охладнело после објављивања књиге *Persona Non Grata*, у којој критикује кубански режим. После државног удара у Чилеу 1973, азил проналази у Барселони, где ради као уредник код издавача Сеиш Барал. У Чиле се враћа 1978. и оснива Комитет за одбрану слободе изражавања.

У приповедачким делима, Едвардс је одступао од уобичајене руралне тематике у чилеанској књижевности, посветивши се лавиринтима урбаних искустава, описивању пропасти породица из средње класе (*Тежина ноћи*; *El peso de la noche*, 1965), живота под диктатуром (*Камени ћосџи*; *Las convidados de piedra*, 1973) и политичким алегоријама. Аутор је биографија песника Пабла Неруде и Машада де Асиса. Умро је 17. марта у Мадриду.

IN MEMORIAM: КОРМАК МАКАРТИ (1933–2023)

Самозатајни геније америчке књижевности, Кормак Макарти, преминуо је 13. јуна. Аутора апокалиптичних романа сматрали су највећом фигуром у америчкој књижевности од Ернеста Хемингвеја и Виљема Фокнера и словио је као кандидат за Нобелову награду за књижевност. Енигматични аутор који је за живота дао свега три интервјуа, живећи далеко од књижевних и академских кругова, деценијама је истрајно објављивао романе који су налазили одјека у критици, али се нису добро продавали. Комерцијални преокрет наступа после изласка *Свих њих лејих коња* (1992) и филмских адаптација романа *Ово није земља за сџарце* и *Пуџи*. Критичар Харолд Блум наводио је Макартија као једног од четворце великих америчких романсијера (поред Рота, ДеЛила и Пинчона).

Тематски, његово стваралаштво се дели у три циклуса: на романе чија се радња дешава у Тенесију (*Чувар воћњака*, *Тама најкрајња*, *Дејте божје*, *Саџири*), на америчком југозападу и турбулентној граници са Мексиком (*Крвави меридијан*, *Сви њи леји коњи*, *Прелаз*, *Ово није земља за сџарце*) и на позна дела (*Пуџи* и два романа која су изашла ове године, *Пуџиник* и *Сџела Марис*). У њима преовлађује мрачна визија људског друштва, неодвојивог од крвопролића и вечитог насиља, силовитог и примордијалног, чега су јунаци романа инстинктивно свесни док тумарају пејзажима природе иза које вреба зло епских размера. „Тако је одувек било,

тако ће увек и бити. Тако и никако другачије”, речи су судије Холдена из *Крвавої меридијана*.

На српски језик је први пут преведен тек 2007, после чега почињу учестало да се објављују његови романи. По речима преводиоца Игора Цвијановића, перцепција о важности његовог дела код нас још увек није у складу са његовом књижевном вредношћу, иако би се рекло да „поднебље историјски склоно експлозијама насиља какво је наше има шта да прочита и о себи у њима”.

Приредио
Предраї ШАПОЊА